

Rozsudek Nejvyššího soudu ČSSR ze dne 09.03.1988, sp. zn. 2 Tzf 6/87, ECLI:CZ:NS:1988:2.TZF.6.1987.1

Číslo: 21/1989

Právní věta: Za odpovědného hospodářského pracovníka podle § 125, 127 a 128 tr. zák. je třeba pokládat všechny pracovníky, kteří se v souvislosti s plněním pracovních úkolů mohou dopustit jednání popsaného v těchto ustanoveních trestního zákona. Pro posuzování postavení obviněného z hlediska naplnění znaku odpovědný hospodářský pracovník v ustanovení § 127 odst. 1 tr. zák. není rozhodné, zda mu finanční prostředky organizace byly svěřeny k plnění hospodářských úkolů, nebo zda si právo nakládat s těmito prostředky při hospodaření pouze přisvojil a překročil tak pravomoc, jež mu v jeho postavení v organizaci příslušela. I při neoprávněném přisvojení takových oprávnění má obviněný jako pracovník organizace povinnost nakládat s jejími finančními prostředky v souladu s příslušnými předpisy a je odpovědný za porušení této povinnosti.

Soud: Nejvyšší soud ČSSR

Datum rozhodnutí: 09.03.1988

Spisová značka: 2 Tzf 6/87

Číslo rozhodnutí: 21

Číslo sešitu: 4-5

Typ rozhodnutí: Rozsudek

Hesla: Dodávky výrobků a prací, Narušování řízení, plánování a kontroly národního hospodářství, Odpovědnost za vady, Porušování povinnosti při nakládání s finančními a hmotnými prostředky

Předpisy: 140/1961 Sb. § 125

§ 127 odst. 1

§ 127 odst. 2

§ 128

Druh: Rozhodnutí ve věcech trestních

Sbírkový text rozhodnutí:

Č. 21

Za odpovědného hospodářského pracovníka podle § 125, 127 a 128 tr. zák. je třeba pokládat všechny pracovníky, kteří se v souvislosti s plněním pracovních úkolů mohou dopustit jednání popsaného v těchto ustanoveních trestního zákona.

Pro posuzování postavení obviněného z hlediska naplnění znaku odpovědný hospodářský pracovník v ustanovení § 127 odst. 1 tr. zák. není rozhodné, zda mu finanční prostředky organizace byly svěřeny k plnění hospodářských úkolů, nebo zda si právo nakládat s těmito prostředky při hospodaření pouze přisvojil a překročil tak pravomoc, jež mu v jeho postavení v organizaci příslušela. I při

neoprávněném přisvojení takových oprávnění má obviněný jako pracovník organizace povinnost nakládat s jejími finančními prostředky v souladu s příslušnými předpisy a je odpovědný za porušení této povinnosti.

(Rozsudek Nejvyššího soudu ČSSR z 9. března 1988 sp. zn. [2 Tzf 6/87.](#))

K stížnosti pro porušení zákona, kterou podal generální prokurátor ČSSR, Nejvyšší soud ČSSR zrušil rozsudek Nejvyššího soudu SSR z 23. června 1987 sp. zn. 3 To 28/87 a rozsudek krajského soudu v Košicích z 26. března 1987 sp. zn. 2 T 26/85 a krajskému soudu v Košicích přikázal, aby věc znovu projednal a rozhodl.

Z odůvodnění:

Rozsudkem krajského soudu v Košicích ze dne 26. 3. 1987 sp. zn. 2 T 26/85 ve spojení s rozsudkem Nejvyššího soudu Slovenské socialistické republiky ze dne 23. 6. 1987 sp. zn. 3 To 28/87 byl obviněný A. J. uznán vinným 28 útoky pokračujícího trestného činu porušování povinnosti v provozu socialistické organizace podle - 129 odst. 1, 2 tr. zák., třemi útoky pokračujícího trestného činu rozkrádání majetku v socialistickém vlastnictví podle § 132 odst. 1 písm. c) tr. zák. a dvěma samostatnými trestnými činy rozkrádání majetku v socialistickém vlastnictví podle § 132 odst. 1 písm. c) tr. zák. v jednočinném souběhu s trestnými činy zneužívání pravomoci veřejného činitele podle § 158 odst. 1 písm. a) tr. zák. Za tyto trestné činy mu Nejvyšší soud SSR uvedeným rozsudkem podle § 129 odst. 2 tr. zák. za použití § 35 odst. 1 tr. zák. uložil nepodmíněný trest odnětí svobody v trvání 3 roků, k jehož výkonu jej zařadil do I. nápravně výchovné skupiny; podle § 53 odst. 1 tr. zák. mu uložil peněžitý trest ve výši 5000,- Kčs s náhradním trestem odnětí svobody v trvání dvou měsíců a podle § 49 odst. 1, § 50 odst. 1 tr. zák. trest zákazu činnosti ve funkci vedoucího pracovníka s oprávněním disponovat s finančními a hmotnými prostředky socialistické organizace na dobu dvou roků. Podle § 228 odst. 1 tr. ř. byla obviněnému uložena povinnost zaplatit Autoškolám, podniku SUV PR Bratislava, škodu ve výši 17 409,- Kčs a poškozený ZO Svazarmu při Autoškolě Košice-město byl podle § 229 odst. 1 tr. ř. se svým nárokem na náhradu škody odkázán na řízení ve věcech občanskoprávních.

Podle rozsudku obou soudů spočívala trestná činnost obviněného v tom, že jako tajemník výboru ZO Svazarmu AMK Košice-jih (dále jen AMK) v rozporu se stanovami Svazarmu a bez souhlasu a vědomí výboru AMK buď osobně, anebo prostřednictvím podřízených pracovníků ve více případech vybral anebo dal vybrat z pokladny AMK finanční prostředky a neoprávněně s nimi nakládal tím, že je použil zčásti pro sebe a k obohacení jiných osob nebo z nich financoval výdaje a náklady na ubytování, stravování, pohoštění a obdarování různých osob v případech, v nichž ZO AMK tyto náklady podle Směrnice o hospodaření ZO Svazarmu hradit nesměla.

Pokud jde o případy spadající do první skupiny, soudy za ně považovaly jednání obžalovaného, kterým uhradil z prostředků AMK cestovné a ubytovací náklady rodiny svého bratrance N. J. při návštěvě ČSSR v roce 1978 ve výši 3034,- Kčs, cenu čtyř sušičů vlasů v částce 1000 Kčs, darovaných manželkám známých mu občanů MLR, kteří navštívili ČSSR jako turisté, a dále jednání, kterým na základě smluv o mimopracovní činnosti znějících na jména jiných osob umožnil důchodkyni A. D. pracovat v letech 1979 - 1982 nad limit stanovený vyhláškou č. 135/1975 Sb. a M. M. v době mateřské dovolené a po dobu vykonávaných prací neoprávněně pobírat vedle mzdy první z nich starobní důchod ve výši 17 400,- Kčs a druhé příspěvek v mateřství ve výši 3320,- Kčs. Podle názoru obou soudů zakládalo jednání obviněného ve všech těchto případech znaky trestného činu rozkrádání majetku v socialistickém vlastnictví podle § 132 odst. 1 písm. c) tr. zák., a protože obviněný dosáhl obohacení A. D. a M. M. tím, že vykonával způsobem odporujícím zákonu svou pravomoc veřejného činitele ve funkci ředitele Autoškoly Svazarmu Košice-město, spatřovaly soudy jeho jednáním v těchto případech naplněny v jednočinném souběhu též znaky trestného činu zneužívání pravomoci

veřejného činitele podle § 158 odst. 1 písm. a) tr. zák.

Převážnou část jednání obviněného v případech zahrnutých do odsuzujících výroků rozsudků obou soudů však představuje neoprávněné používání finančních prostředků AMK k úhradě nákladů na stravování, ubytování, pohoštění a obdarování hostů různých organizací Svazarmu. Menší skupinu útoků této povahy tvoří případy, v nichž jde o úhradu nákladů na obdarování delegátů nebo hostů krajských konferencí Svazarmu v Košicích. Ve zbývajících případech byly prostředky AMK použity k úhradě nákladů branců a funkcionářů branných organizací MLR při příležitosti jejich návštěv ČSSR, podnikaných nad rámec družebních styků schválených a rozpočtovaných ústředními svazovými orgány. Tyto styky se podle soudů uskutečnily buď z podnětu obviněného, který ovšem nebyl k jejich organizování ani oprávněn ani zmocněn, anebo též z podnětu pracovníků městských či krajských orgánů Svazarmu, jichž byli funkcionáři branných organizací MLR vlastně hosty. Obviněný v uvedených případech všechny tyto náklady financoval z prostředků AMK částkou 70 293,60 Kčs.

Při právním hodnocení trestné činnosti se nejvyšší soud SSR neztotožnil s názorem krajského soudu v Košicích, který posoudil jednání obviněného jako trestný čin porušování povinnosti při nakládání s finančními a hmotnými prostředky podle § 127 odst. 1, 3 tr. zák., ale spatřoval v něm pokračující trestný čin porušování povinnosti v provozu socialistické organizace podle § 129 odst. 1, 2 tr. zák. Opřel své právní hodnocení o názor, že se obviněný nedopustil posuzovaného jednání jako odpovědný hospodářský pracovník. Do funkční náplně tajemníka ZO AMK, kterou zastával, totiž nespádalo hospodaření s prostředky organizace. Obviněný proto podle názoru Nejvyššího soudu SSR nebyl oprávněn nakládat s finančními a hmotnými prostředky AMK. Nebyl takovým oprávněním anebo plněním hospodářských úkolů organizace ostatně ani pověřen, ani mu za tím účelem nebyly její hospodářské prostředky svěřeny. Oprávnění, která obvykle přísluší odpovědnému hospodářskému pracovníkovi, si pouze neoprávněně přisvojil. Protože taková svévole u něho nemůže založit povinnosti odpovědného hospodářského pracovníka a v důsledku toho ani jeho odpovědnost za jejich nesplnění nebo porušení, obviněný ve stíhaném jednání jako odpovědný hospodářský pracovník nedopustil. Pro nedostatek znaků speciálního subjektu trestného činu porušování povinnosti při nakládání s finančními a hmotnými prostředky podle § 127 odst. 1 tr. zák. se tohoto trestného činu nemohl dopustit.

Vedlo-li však překročení pravomoci obviněného ve funkci tajemníka organizace k vytvoření zcela volného a nekontrolovatelného systému nakládání s finančními prostředky socialistické organizace, jehož prvkem byl rovněž nedostatek jakékoli evidence o způsobu použití obviněným uvolněných finančních prostředků, kterou měl ovšem jako tajemník ZO AMK za povinnost zajistit, pak to podle názoru Nejvyššího soudu SSR znamená, že obviněný porušil důležitou povinnost své tajemnické funkce. Poněvadž přitom způsobil značnou škodu na majetku v socialistickém vlastnictví a neměl úmysl obohacovat na úkor majetku v socialistickém vlastnictví osoby, v jejichž prospěch neoprávněně vynaložil prostředky AMK, dopustil se trestného činu porušování povinnosti v provozu socialistické organizace podle § 129 odst. 1, 2 tr. zák.

Proti uvedenému rozsudku Nejvyššího soudu SSR podal podle § 266 odst. 1 tr. ř. ve lhůtě uvedené v ustanovení § 272 tr. ř. ve prospěch i neprospěch obviněného stížnost pro porušení zákona generální prokurátor ČSSR.

Podle stížnosti pro porušení zákona neobstojí rozsudek Nejvyššího soudu SSR, zejména v části, která se týká trestného činu porušování povinnosti v provozu socialistické organizace podle § 129 odst. 1, 2 tr. zák. Podkladem výroku o vině A. J. tímto trestným činem byl podle názoru stěžovatele nesprávný výklad znaku odpovědný hospodářský pracovník ustanovení § 127 odst. 1 tr. zák. Nejvyšší soud SSR nepřihlédl k významu pravomoci, kterou si obviněný přisvojil ve funkci tajemníka ZO AMK, ke konkludentnímu souhlasu ZO a jejího výboru s použitím širších pravomocí, než obviněnému příslušely v takové funkci a k její faktické náplni. Vzhledem k těmto okolnostem měl Nejvyšší soud

SSR považovat znaky speciálního subjektu trestného činu podle § 127 odst. 1 tr. zák. u obviněného za naplněné a v dalším se blíže zabývat otázkou neobjasněnou ani krajským soudem, totiž v kterých případech obviněný disponoval s finančními prostředky ZO AMK v úmyslu opatřit socialistické organizaci nebo její složce neoprávněné výhody.

Právnímu posouzení skutku podle § 129 odst. 1, 2 tr. zák. o trestném činu porušování povinnosti v provozu socialistické organizace podle generálního prokurátora ČSSR brání také povaha škody, která vznikla neoprávněným nakládáním s finančními prostředky AMK. Protože nezáleží ve zničení nebo poškození věci, popřípadě ve způsobení její neupotřebitelnosti, ale je výrazem neoprávněného majetkového prospěchu dosaženého na úkor majetku v socialistickém vlastnictví, a proto ustanovení § 129 tr. zák. na ni nedopadá; je objektivním znakem jiného trestného činu, zpravidla rozkrádání majetku v socialistickém vlastnictví podle § 132 tr. zák. nebo – pokud pachatel jednal v úmyslu zajistit neoprávněný prospěch socialistické organizaci či její složce – trestného činu podle § 127 odst. 1 tr. zák.

Generální prokurátor ČSSR z těchto i z dalších důvodů navrhl, aby Nejvyšší soud ČSSR vyslovil, že rozsudkem Nejvyššího soudu SSR a v řízení, které mu předcházelo, byl porušen zákon ve prospěch i neprospěch obviněného, aby tento rozsudek v celém rozsahu zrušil, stejně jako rozsudek krajského soudu v Košicích a věc přikázal krajskému soudu v Košicích k novému pojednání a rozhodnutí.

Nejvyšší soud ČSSR přezkoumal v rozsahu uvedeném v ustanovení § 267 odst. 1 tr. ř. správnost všech výroků napadeného rozsudku Nejvyššího soudu SSR, jakož i řízení, jež mu předcházelo, a zjistil, že zákon byl porušen, a to ve prospěch i neprospěch obviněného.

Chybným shledal předně výrok o vině rozsudku Nejvyššího soudu SSR trestným činem porušování povinnosti v provozu socialistické organizace podle § 129 odst. 1, 2 tr. zák. Tento soud vychází ze závěru, že obviněný při nakládání s peněžními prostředky AMK nejednal jako odpovědný hospodářský pracovník, neboť si právo disponovat s finančními prostředky organizace, které mu nebyly k plnění hospodářských úkolů ani svěřeny, pouze svévolně a neoprávněně přisvojil.

Nejvyšší soud SSR nevycházel při posuzování otázky, zda byl obviněný v postavení odpovědného hospodářského pracovníka ve smyslu § 127 odst. 1 tr. zák. ze správných kritérií. Podmínka, že musí jít o pracovníka, kterému byly svěřeny finanční prostředky organizace k plnění hospodářských úkolů, byla překonána vývojem soudní praxe. Soudy v souladu s obecnými zásadami trestního práva vykládají znak tohoto speciálního subjektu v ustanoveních § 125, 127 a 128 tr. zák. extenzivně a pokládají za odpovědné hospodářské pracovníky i řadové administrativní pracovníky jako fakturanty, mzdové účetní, skladníky a dokonce i dělníky, pokud jsou např. pověřeni vedením evidence odpracovaných hodin svých spolupracovníků atp. Tato ustanovení podle současné judikatury dopadají na velice široký okruh spolupracovníků a zahrnují všechny pracovníky, kteří se v souvislosti s plněním pracovních úkolů vůbec mohou dopustit jednání popsaného v uvedených ustanoveních trestního zákona. Jinak by totiž bylo nutno za shodně motivované porušení stejně významných pracovních povinností postihovat přísněji, zpravidla jako trestný čin rozkrádání majetku v socialistickém vlastnictví podle § 132 tr. zák., řadové pracovníky jen pro nedostatek znaku odpovědný hospodářský pracovník než pachatele ve vyšším pracovním zařazení, a proto i s vyšší odpovědností.

Pro posuzování postavení obviněného z hlediska naplnění znaku odpovědný hospodářský pracovník v ustanovení § 127 odst. 1 tr. zák. nemá význam okolnost, že si právo nakládat s finančními prostředky organizace pouze přisvojil i proto, že trestné činy proti hospodářské kázi podle § 125 – § 127 tr. zák. předpokládají taková jednání, jimiž pachatelé vykonávají oprávnění, která jim nepřisluší. Dostatečným příkladem v tomto směru jsou formy závažného porušení pracovních povinností uváděné v ustanovení § 127 tr. zák. Proto nelze ani obviněnému upřít postavení odpovědného

hospodářského pracovníka s odůvodněním, že neoprávněné přisvojení práv nemohlo založit jeho právní povinnost hospodařit s prostředky organizace v souladu s příslušnými předpisy, a tím ani odpovědnost za porušení této povinnosti.

Z hlediska naplnění znaku odpovědný hospodářský pracovník v případě obviněného má zásadní význam jeho působení ve funkci tajemníka ZO AMK. Obviněný totiž mohl vytvořit zcela volný systém nekontrolovaného nakládání s peněžními prostředky AMK podle svého vlastního uvážení mimo jiné též proto, že nesplnil povinnost zajistit řádný chod veškeré administrativy organizace včetně administrativy hospodářské. Protože taková povinnost spadá do náplně jím zastávané funkce tajemníka, měl Nejvyšší soud SSR i z těchto souvislostí dovodit, že obviněný nakládal s finančními prostředky AMK jako odpovědný hospodářský pracovník. Podle výsledku dokazování obviněný nejen rozhodoval o nakládání s finančními prostředky organizace, ale fakticky jako tajemník řídil veškerou její činnost včetně hospodaření s jejími prostředky. K tomu využíval svého podpisového práva, funkce tajemníka i autority, které se těšil jako ředitel Autoškoly Svazarmu Košice-město a funkcionář městského, krajského a ústředního výboru Svazarmu. Obviněný řídil činnost organizace a neoprávněně nakládal s jejími finančními prostředky takřka po dobu 5 let. Městský a krajský výbor Svazarmu v Košicích po tuto dobu obviněného jako pracovníka řídicího ZO AMK přijímaly a uznávaly. Svědčí o tom mimo jiné skutečnost, že se jejich funkcionáři s žádostmi o příspěvky na krytí výloh jimi pořádaných branných akcí nebo jejich zahraničních hostů obraceli právě na obviněného a jeho činnost nekontrolovali.

Dále se Nejvyšší soud ČSSR podrobně zabýval jednotlivými útoky obviněného a zkoumal, zda naplňují i další znaky skutkové podstaty trestného činu porušování povinnosti při nakládání s finančními a hmotnými prostředky podle § 127 odst. 1 tr. zák., popřípadě zda jde o rozkrádání majetku v socialistickém vlastnictví podle § 132 tr. zák. Vyslovil při tom právní názor, že v obou případech je aplikace ustanovení podle § 129 odst. 1, 2 tr. zák. vyloučena, neboť ustanovení o trestních činech podle § 127 odst. 1 a podle § 132 tr. zák. jsou v poměru speciality k trestnému činu porušování povinnosti v provozu socialistické organizace podle § 129 tr. zák.